

Değişim Yeni Dünyayı Eski Dünyadan Daha Fazla İnsan Odaklı Yapmalıdır

1990'lı yıllarda yeni bir dünya kuruluyor derken aslında hepimiz bir şeylerin değişmekte olduğunu ve değişeceğini hissediyorduk. Ana gücün yine de devletler eliyle yapılacağını düşünüyorduk. Devlet değişimin baş aktörüydü. Ufkumuz devlet odaklı, devlet endeksli projeler, devlet merkezli akademik sistemlerdi. Oysa bugün geldiğimiz noktada ana merkezin yine odağında devlet var ama devletin gittikçe zayıflayan rolüne karşı gelişen sivil alanın yeni aktörlerinin rolü aslında tartışmanın özü.

1990'lı yıllarda en azından bu coğrafya da devletin sınırlanması tartışması yürütülürken bile devlete biçilen rolün başında eğitim, dış politika ve güvenlik konuları vardı. Oysa bugün geldiğimiz dünyada eğitimin hızla özelleşmesinden dış politikadaki devletsiz alana özel ordudan sivil toplumun etkili yardım faaliyetlerine hemen her alanda devletin olmadığı kurum ve etkinlikleri konuşuyoruz.

Bu çerçevede tespit ettiğimiz yükseköğretim sistemleri ve yönetim gelecekteki üniversite yapılarının geliştirilmesi, yükseköğretimde bilim, teknik, araştırma ve geliştirme çalışmaları, teknolojik çalışmalar, endüstri, kültür ve uluslararasılaşma alanlarında neler yoğunlaşmamız gerekiyor. Farkında olmamız gereken artık 19. y. y. 'in mantığında kalan sınırları devletler tarafından çizilmiş bir dünyada değil, sınırları değerler ve kavramlar tarafından çizilmeye başlanan ülkelerden oluşan bir dünya doğmaya başlamıştır.

Dünya'da demokratik açıdan görülen yaşlanma ve hareketlilik, dünya nüfusunun sosyolojik ve psikolojik anlamda uğradığı değişimin bir sonucudur. Dünya gençleri artık tercih ettikleri bir ülkede eğitim alarak iş buldukları başka bir ülkede de yaşamayı kendi ülke ve toplumlarının değer, inanç ve kültürünü yok farz ederek kabullenmektedirler. Kültürel değişim kalkınma ile ilgili paradokslar yaratıyor. Bunlardan biri insanların hayatta kalma paradoksudur ki, insanlığın teknolojik ilerlemenin zirvesine ulaşmasına rağmen tıpkı ortaçağın karanlıklarında yaşıyor gibi dünyanın geleceği hakkında sonsuz endişeler taşımasıdır. Bu endişe aslında batı toplumunun damarlarında hissederek yaşamakta olduğu fakat küresel politikalarının tüm dünya insanlığına yaydığı negatif bir sonuçtur.

Asya ve Afrika toplumlarının gerçeği ise bambaşkadır. Genç bir nüfus kendi coğrafyasının dışına çıkamadan kendi endişeleriyle birlikte küresel sorunları da omuzlarında taşımaktadır. Evrensel insan modelinin değer ve kavramlarının doğulu örnekleri olmasaydı ortaçağ aydınlığı nasıl görebilirdi.

Diğer bir paradoks eğitimle ilgili. Dünyada ki mevcut yükseköğretim sistemi insanlara belirli disiplinlerin dar kapsamları çerçevesinde hizmet sunuyor. Sonuçta tek bir disipline yönelik alanda bilgi sahibi olan ancak; değerler, kavramlar ve inançlar hakkında bilgisi olmayan gençler yetiştiriyoruz. Böyle giderse dünya hiçbir şey hakkında her şeyi bilen insanlarla dolacak.

Aynı zamanda etik alanda paradoks'tan da söz edebiliriz. Evrensel etik kurallar her zaman insanlara yol gösterici olmuştur. Günümüzde finansal kriz olarak ortaya çıktığı düşünölen küresel krizin artık sadece ekonomik bir sorun olmadığı aynı zamanda etik bir kriz olduğu da düşünölmektedir. Belki de benzer çelişkiler insanlık var olduğundan beri yaşanmaktadır. Dünya hiçbir zaman tamamen karanlığa boğulmamıştır. Güneş daima bir yönden yükselirken diğer yönden kaybolur ama ufuk asla kaybolmaz. Tüm çelişkiler için bir çözüm yolu mutlaka bulunmalıdır ancak yeni özömler tek bir bakış açısı ile keşfedilemez. Bugün küresel yaklaşımların tamamı çok çeşitli kuruluşlar aracılığıyla mono polistik yani tekelci yâda takım tekeli istik yani bir takım tekeline yönelik altyapılara hizmet etmektedir.

Son yıllarda görölen büyük başarı ve ilerlemelere rağmen insan toplumunda hala büyük farklılıklar görölmektedir. Zenginler daha da zenginleşirken dünyanın yoksul toplumları ve insanlar daha da fakirleşmektedir. Yüzlerce milyon insan hala, günde bir doların altında gelire yoksulluk sınırının altında yaşamaya devam etmektedir. Milyonlarca çocuk önlenebilir hastalıklardan ölerken milyonlarcası da ciddi şekilde yetersiz beslenmektedir. Birçok ölke milenyumun gelişim hedeflerini gerçekleştirmemiştir. Yoksul ölkelerdeki çocuk ve anne ölüm oranları hala kabul edilmeyecek derecede yüksek düzeylerde dir. Gelişmiş ölkelerle en az gelişmiş ölkeler arasındaki sayısal uçurumlar genişlemektedir. Bazı insanlar aya gidip gelmiş olsalar da bazı ölkelerdeki insanlar köylerine bile rahatlıkla gidememektedir. Kısacası, 21. yüzyılın zenginleri ve yoksulları arasındaki fark o kadar büyüktür ki bu fark bizi hayata ve insanların işbirliğine dair, birçoğumuzun sahip olduğu mevcut dünya görüşünden tamamen farklı olan yeni bir paradigma oluşturmak zorunda bırakmaktadır.

Tehlikeli bir Dünya

Kendisiyle gitgide daha fazla savaşan bir dünyada yaşıyoruz. Geçtiğimiz yüzyıl, 1. Dünya Savaşı, 2. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş olmak üzere üç Dünya Savaşına tanıklık etti. Bu savaşlar sonucunda insanların çektiği acılar çok büyük oldu. Maalesef bugün de insanoğlu, bu gezegeni defalarca yok edilecek derecede yıkıcı kapasiteye sahiptir. İnsan ırkını yok edebilecek derecede felaket niteliği taşıyan biyolojik bir savaş tehlikesi hiçbir zaman bugün olduğu kadar büyük olmamıştır. Aşırı görüşlülerin ellerinde bulunan aşırı güçlü silahlar dünyayı tamamen tahrip edebilir. Devam eden çevresel bozulma tersine döndürülmezse yakında sonuçlarının hayal edilmesinin bile korkutucu olduğu ciddi iklimsel değişikliklere yol açacaktır. İnsanın açgözlülüğu, aşırıcılık, biyolojik savaş, nükleer silahlar, dini aşırıcılık, aşırı yoksulluk, nüfus patlaması, salgın hastalıklar ve diğer birçok sosyal çarpıklık eğer önüne hızla geçilmezse insan ırkının sonunu getirebilir.

Geçmişin faydalı deneyimlerinin kaybedilmesi: İlk olarak coğrafî konumların, insanların farklı deneyimlerle donanmasını sağladığını ve çeşitlilik ilkesinin bir gerçek olarak dikkate alınması gerektiğini kabul etmeliyiz. Değerler bir günde ya da gecede öylece çıkarıp atabileceğiniz giysiler değildir.

Baskın olan eğitim/teknoloji ülkelerin değerlerinin dünyanın geri kalanına dayatılması.

Kültürlerin güzelliği ve zenginliği çeşitlilikten ileri geliyorken değerlerin birleştirilmesi.

Değerlerin dünyadaki tüm ülkelere dikte edilmesi için bir kural yoktur ancak tüm toplumlar tarafından kabul edilen temel unsurlar vardır ve bu ortak noktalar bu sorunun çözülmesinde yardımcı olabilir. Kimse yaygın olarak kabul gören normları reddetmez. Ancak bu normların oluşturulması için her kültür eşit seviyede katılımda bulunmalıdır.

Hegemonya kültürü bu konuda yardımcı olamaz ancak farklılıkları kabullenme ve hoşgörü kültürü bu meselenin çözülmesinin anahtarıdır. Farklı insan gruplarının bir toplum içinde yaşamalarının sonucu olarak inançları paylaşmalarının insanların davranışları üzerinde etkisi vardır. Bu değerler, yaşama, sanat, devlet yönetim biçimi ve benzeri unsurlarla dışa vurulur.

Ancak, küreselleşme ek kapsam ve önem kazandıkça üniversitelerin öğretim elemanları da dünyadaki gelişmeler hakkında derin bilgiye sahip olmalıdır. Yeni durumlar çerçevesinde yeni bir insanoğlu ortaya çıkmaktadır. Çağdaş insan, bir çeşit çatışma durumunda sıkışıp kalmıştır.

Bir yandan bilim ve teknoloji çağdaş insanın maddi hayatını geliştirirken diğer yandan içindeki özü boşalmaktadır. Bu yüzden çağdaş insan huzursuzdur. Dünyevi sonuçlar insanoğlunun temel olarak hayvani içgüdülerini tatmin etmektedir ve kontrol edilemediğinde bizi büyük bir makinenin vidaları ve somunları- pasif insana- dönüştürecektir. İnsanoğlu kendi yarattığı değerine dolanıp kalmıştır. Makine efsanesinin şöyle bir tehlikesi bulunmaktadır; düşüncenin yerine makine konulabilir.

Makineleştirilmiş bir insan, insanoğlunu sevemez. Burada tehlikeye atılan şey kültürel geleneklerdir. Paradigma, insanoğlunun beyninin 20. Yüzyıla ulaştığı ancak kalbinin taş devrinde kaldığı yönündedir. Teknoloji, doğada pek çok yeni şey keşfetmiş, doğal düşmanları kontrol etmiş, iletişimi kolaylaştırmış ve muhtaçlar için daha fazla yiyecek üretilmesine yardımcı olmuş ancak açgözlülüğü, ihmalkârlığı, kirlenmeyi ve israfı da arttırmıştır.